

DELO

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE 312

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Luigi Longo novi generalni sekretar KPI

LUIGI LONGO, novi generalni sekretar Komunistične partije Italije, se je rodil 15. marza 1900 v mestu Fubine Monferrato v Piemontu. Njegovi starši so bili kmetje. Po končani srednji šoli je študiral na tehniški fakulteti. Leta 1919 se je vpisal v socialistično stranko in leta 1921 se je udeležil kongresa v Livornu, na katerem je bila ustanovljena Komunistična partija. Leta 1922 se je udeležil IV. kongresa Komunistične internacionale, kateremu je predsedoval Lenin. V letih 1923-24 je bil kot urednik lista «Avanguardia» dvakrat aretiran. Leta 1926 se je udeležil III. kongresa KPI v Lionu. V letih 1927-32 je deloval v Švici, nato pa je odšel v Sovjetsko zvezo, kjer je ostal tri leta kot predstavnik KPI v Komunistični internacionali. Leta 1934 je z drugimi voditelji KPI podpisal s PSI sklenjeni pakt o akcijski enotnosti, leta 1935 pa je v Bruslju organiziral kongres proti vojni v Etiopiji. Kasneje je odšel v Španijo, kjer se je udeležil bojev za obrambo Madrida in Guadalajare. V teh bojih je bil tudi ranjen. Leta 1936 je postal glavni politični komisar za vse mednarodne brigade v Španiji. Iz Španije je odšel v Francijo, kjer so ga leta 1939 retiral, nato pa izročili italijanski fašistični policiji, ki ga je konfinirala na otoku Ventone. Po padcu fašizma je postal eden prvih voditeljev odporiškega gibanja. Bil je najprej predstavnik osvobodilnega odbora za Severno Italijo, nato pa vrhovni poveljnik garibaldinskih brigad in namestnik Korpusa prostovoljcev za svobodo. Na tem mestu je odločno zagovarjal enotnost vseh protifašističnih skupin in enotno fronto proti skupnemu sovražniku. Po osvoboditvi je bil na vseh partijskih kongresih izvoljen za namestnika generalnega sekretarja KPI. Bil je član ustavodajne skupščine in na vseh poznejših volitvah je bil izvoljen za poslanca. Vrsto let je bil glavni urednik revije «Vie Nuove», sedaj pa je urednik revije «Critica Marxista». Napisal je tudi več knjig, med katerimi je tudi lista, v kateri so opisani boji mednarodnih brigad v Španiji.

V življenju novega generalnega sekretarja KPI se odraža vsa zgodovina in življenje Partije od leta 1920 dalje. Tako je ob Longovi 60-letnici ginjeno izjavil tovariš Togliatti.

Resolucija vodstva KPI

Za demokratično programiranje

Vodstvo KPI je po razpravi o sedanjem gospodarskem položaju v državi objavilo posebno resolucijo, v kateri izraža svoje nasprotovanje ukrepom, ki jih je vlada pred kratkim sprejela in poudarja, da ti ukrepi onemogočajo pristopitev k demokratičnemu programiranju ter koristijo ozkim finančnim krogom.

Rezultat teh ukrepov je, tako poudarja resolucija vodstva KPI, poslabšanje stanja širokih množic delovnih ljudi, ki so še posebej prizadete tudi zaradi naraščajoče druginje.

Vladni ukrepi koristijo tudi tujim monopolom ter omogočajo njihovo nadaljnje nekontrolirano prodiranje na ključne pozicije. Tako vlada ne le da dejansko zavlačuje demokratično programiranje, marveč ga celo postavlja v nevarnost.

Vodstvo KPI poudarja, da je samo z demokratičnim programiranjem mogoče pristopiti k takojšnjemu odpravljanju obstoječih težav in k razvoju splošno korist delavskih slojev in vse države.

KPI kliče vse delavce in vse demokratično gibanje, naj se upro vsakemu poskusu zvrčanja odgovornosti za sedanj položaj na delavce, kmete, srednje sloje in upokojenca ter nameram, po katerih naj bi ti plačevali ceno konservativne politike.

Med iniciative, ki jih je treba sprejeti, spadajo tudi akcije proti odpustom z dela, zahteve po javni kontroli nad monopoli, zahteve po uveljavljanju sindikalnih pravic, borba proti druginji in proti špekulacijam na posredniškem področju. Med potrebne in nujne iniciative spadajo nadalje zahteve po razpustu nepotrebnih in parasitarnih ustanov, ki so dediščina fašizma, zahteve po kontroli nad javnimi stroški, zahteve po takojšnjem povišanju pokojnin, po takojšnji reformi sistema upokojevanja, skrbstvene in sanitarne službe ter zahteve po zaščiti kmetijstva.

V vseh teh zahtevah, tako pravi resolucija v svojem zaključku, naj se ustvari najširša enotnost ne le na bazi temveč na vseh stopnjah organiziranih političnih sil.

Zadnji članek tovariša Togliattija

O vprašanjih mednarodnega delavskega gibanja in njegove enotnosti

Tovariš Togliatti je nekaj ur prej, preden ga je zadela srčna kap napisal članek o problemih enotnosti mednarodnega komunističnega in delavskega gibanja, v zvezi s pripravami na sklicanje mednarodne konference komunističnih in delavskih partij.

«Gotovo je — je zapisal tov. Togliatti — da se bo KPI udeležila in da bo aktivno sodelovala na pripravljalnem sestanku, vendar pa obstajajo dvomi in pridržki v zvezi s primernostjo in koristnostjo mednarodne konference, ker je že znano, da na njej poleg kitajske partije ne bo sodelovala še ena ne ravno nepomembna skupina partij.»

Zatem je Togliatti zapisal, da se ne sme prekiniti diskusija o načelnih in političnih stališčih kitajskih tovarišev, da pa je vendar treba, v nasprotju s tem, kar pričenjajo Kitajci, diskusijo razvijati brez verbalnih ogorčenj in brez splošnih obsodb konkretnih tem, objektivno in prepričljivo ter ob spoštovanju nasprotnika.

«Potrebna so — tako pravi Togliatti — nadaljna srečanja s sku-

pinami partij zaradi globljega poučevanja in boljše definicije nalog, ki se danes kažejo v različnih sektorjih komunističnega in delavskega gibanja, v zahodni Evropi, v Latinski Ameriki, nevezanih državah in njihovega stika s komunističnim gibanjem kapitalističnih držav, in držav ljudske demokracije. Položaj v teh sektorjih se je zelo spremenil od leta 1957 in 1960 in brez pazljivega skupnega dela ni mogoče natančno določiti skupnih nalog mednarodnega komunističnega gibanja.

Samo po takšni pripravi, ki bi utegnili trajati leto in še več, bi lahko preučili vprašanje mednarodne konference, ki bi zares lahko bila nova etapa našega gibanja, izraz njegove resnične krepitve na novih in pravih pozicijah. V tem primeru bi se kitajskim voditeljem uprla kompaktna fronta, združena ne le na podlagi skupnih splošnih definicij kitajskih stališč, temveč tudi globljega poznavanja skupnih nalog vsega gibanja.»

Zatem je Togliatti kritiziral drugo smer, ki si je prizadevala, da bi na mednarodni konferenci, ki

Dialog naj se nadaljuje

«Vabimo vse laične, socialistične in katoliške sile, ki sodelujejo v sedanjem poskusu levega centra, ki zavlačuje napredovanje kritične presoje, ki se je začela v njihovih vrstah, katere ni mogoče zaustaviti, na potrebno preučitev odnosov med njimi in našo partijo.

Neuspeh politike levega centra, osnovane na diskriminaciji, je dejstvo. Po drugi strani, poslabšanje gospodarskega položaja, pojavi nazadovanja, ki silijo velekaptal k zmanjšanju zaposlitve, k okrnjenju delavskih mezd in zmanjšanju kontraktualne oblasti delavskega razreda, odločno zahtevajo najširšo enotnost delavcev in demokratov ter izsiljenje nove politike.

Vodstvo Komunistične partije Italije je v svoji nedavni resoluciji še enkrat predlagalo demokratično platformo za pristopitev k reševanju gospodarskega vprašanja. O teh predlogih naj se razpravlja z drugimi političnimi in socialnimi silami, ki želijo programiran in demokratičen razvoj in naj se izdela skupna akcijska linija, pa četudi se izhaja iz različnih ideoloških stališč.

Zahteva po sporazumu in po skupni akciji je danes bolj nujna kot kdaj koli. To je lahko ugotoviti, ako se pomisli na dejstvo, da bodo v kratkem upravne volitve in ako se upošteva vloga, ki jo imajo krajevne ustanove, ki so poklicane, da se borijo proti sedanjemu gospodarski konjunkturi in za demokratično programiranje.

Osnova za sporazum je za nas borba proti monopolom. Demokratične sile, ki so še v levem centru, danes ne vidijo, da linija sedanje vlade, tudi po zadnjih fiskalnih ukrepih, koristi kopičenju profitov monopolov, ne vidijo, da ta politika krepi skupine, ki v Italiji, v Evropi in v svetu težijo za tem, da bi zadušile demokracijo in v novih oblikah nadaljevale oblike kolonializma ter ogražajo mir. Ta politika torej ponovno postavlja problem splošnih perspektiv pred delavski razred in pred vse demokratične sile.

Tovariš Togliatti nam je zapustil neprecenljivo dediščino, ki nas uči, kako naj se išče skupno perspektivo v borbi proti velikim mo-

nopolom, za razvoj v Italiji in v Evropi po poti demokracije in v smeri socializma.

V članku, ki ga je tov. Togliatti napisal tik pred smrtjo, so nakazane tudi smernice za obnovitev dialoga z vsemi demokratičnimi silami. Jasnó je, da je ta dokument razočaral tiste, ki skušajo prikazovati komuniste, kot nespodobne, da bi realistično gledali na stvari, da bi govorili odkritosrčno in živahno razpravljali. Prav tako je razočaral tiste, ki so mislili negirati KPI veliko vlogo v mednarodnem delavskem gibanju ter nje avtonomijo. Prav tako je razočaral tiste, ki mislijo, da lahko zatevajo od delavske in revolucionarne partije, da se odpove mednarodni solidarnosti in načelom internacionalizma.»

(Iz govora, ki ga je imel član vodstva KPI, tov. Maccaluso, na nedeljskem festivalu glasila «l'Unità» v Trstu)

Most prijateljstva

V ponedeljek sta predsednika Socialistične republike Jugoslavije in Ljudske republike Romunije, Tito in Dej, na meji med obema državama v Djerdapu in Zeleznih vratih ob Donavi, kjer bo nastala velikanska hidrocentrala, odkrila spominske obeliske. Tito je ob tej priliki poudaril, da ga zelo veseli ponovno srečanje z romunskim predsednikom, slednji pa je poudaril, da se končno začne nova etapa romunsko-jugoslovskega sodelovanja. Čez sedem let bo tam nastalo 180 km dolgo jezero z največjo hidrocentralo Evrope, ki bo proizvajala 11 milijard kilovatnih ur električne energije.

Podpredsednik romunske vlade Birlandeanu je v govoru na tej svečanosti med drugim poudaril:

«Romunsko ljudstvo ceni to veličastno delo kot simbol prijateljstva med narodi in kot konkretizacijo bratskega sodelovanja med Romunijo in Jugoslavijo, temelječega na popolni enakosti in spoštovanju medsebojnih interesov. Ime „železna vrata“ izraža dejstvo, da se je pri obalnih narodih izkristalizirala zavest, da je ta sektor ključ za svobodni prehod vode iz enega donavskega bazena v drugega. Dejstvo, da se bodo sedaj na široko odprla „železna vrata“ bo nedvomno močno vplivalo na gospodarstvo obeh držav in pripomoglo k napredku celotnega donavskega bazena.»

Podpredsednik jugoslovske zveze (Nadaljevanje na 4. strani)

bi jo sklicali v najkrajšem času, obsodili kitajske voditelje in da bi ta obsodba morala veljati za (Nadaljevanje na 4. strani)

Delni pogled na množico, ki se je udeležila Togliattijevega pogreba

Iz zakladnice Togliattijeve politične aktivnosti

Naloga nove partije delavskega razreda in ljudstva

Nova partija je partija delavskega razreda in ljudstva, katere dejavnost se ne omejuje samo na kritiko in propagando, marveč sodeluje v življenju dežele na pozitiven in konstruktiven način od organizacije v tovarnah in na vaseh do centralnega komiteja, do ljudi, ki smo jih poslali, da zastopajo delavski razred in partijo v vladi. Jasno je torej, da kadar govorimo o novi partiji, mislimo predvsem na partijo, ki mora biti sposobna, da prikaže v svoji politiki, v svoji vsakdanji akciji tisto globoko spremembo, ki je nastala v položaju delavskega razreda. Vtem ko je partija v minulosti zavzela enotno stališče opozicije, prevzema zdaj hkrati z drugimi demokratičnimi silami vodilno vlogo v boju za osvoboditev dežele in za vzpostavitev demokratičnega režima. Nova partija je partija, ki je sposobna realizirati ta novi položaj delavskega razreda, realizirati s svojo politiko, s svojo aktivnostjo, podrežajoč tej nalogi tudi svojo organizacijo. Hkrati mora biti nova partija, na katero mislimo, nacionalna, se pravi partija, ki postavlja problema emancipacije dela in nacionalne osvoboditve, navezujoč se na napredne tradicije naroda. Stari posestniški reakcionarni razredi in še posebej njihovi najbolj reakcionarni deli so omogočili življenje fašizmu, mu botrovali, odprli so skupaj s fašizmom, odobrvali so fašistično vojno, dokler niso spoznali, da se vojna zaključuje z neuspehom in katastrofo. Tako so popeljali Italijo v uničenje. Zdaj sta rešitev in vstajenje Italije nemogoča brez sodelovanja v italijanskem političnem življenju delavskega razreda kot novega elementa in najširših delovnih množic dežele, uvrščenih okrog nje v skupni fronti.

(Iz sestavka v reviji «Rinascita» oktober - november - december 1944)

Odporniško gibanje in republiška ustava

Kakor vsi iskreni prijatelji demokracije tudi mi predlagamo medsebojno razumevanje, v katerem bomo našli nove izvirne in naše oblike uresničevanja tistega gospodarskega in družbenega napredka, ki je potreben Italiji in za katerim težijo ljudske množice. V Italiji je prišlo skoraj sto let po uresničenju narodne združitve do velike demokratične revolucije. Odporniško gibanje je razbilo fašizem in strlo njegove ostanke. Borilo se je in zmagalo v hudi vojni za osvoboditev. Položilo je temelje nove države. V programu in duhu Odporniškega gibanja, ki je v največji meri navdihnil novo republiško ustavo, je bil odstranjen tradicionalni balast stare italijanske države, ki niti v najboljših časih ni mogla prestopiti meje konservativizma. Ta demokratična revolucija pa je bila pretrgana prav v trenutku, v katerem bi bila morala preiti h konstruktivnemu delu, k reformam gospodarske ureditve in k učvrstitvi novega vodilnega političnega razreda, neposredno po-

vezanega z najširšimi delavskimi množicami in z novo napredno inteligenco. Zdaj je treba delo nadaljevati in ga končno zaključiti. Med silami, ki so sodelovale v Odporniškem gibanju in ki so strmoglavile fašizem obstajajo že takšne zgodovinske in politične vezi, ki menijo, da ni samo potrebno, marveč tudi mogoče to delo dokončati. Duh, program, tradicije protifašističnega gibanja, veliko pozitivno upanje glede boja tega gibanja in njegovih zmag je zvezda vodnica, ki naj osvetli sleherno našo akcijo.

(Iz govora na IX. kongresu KPI, 30. januarja 1959)

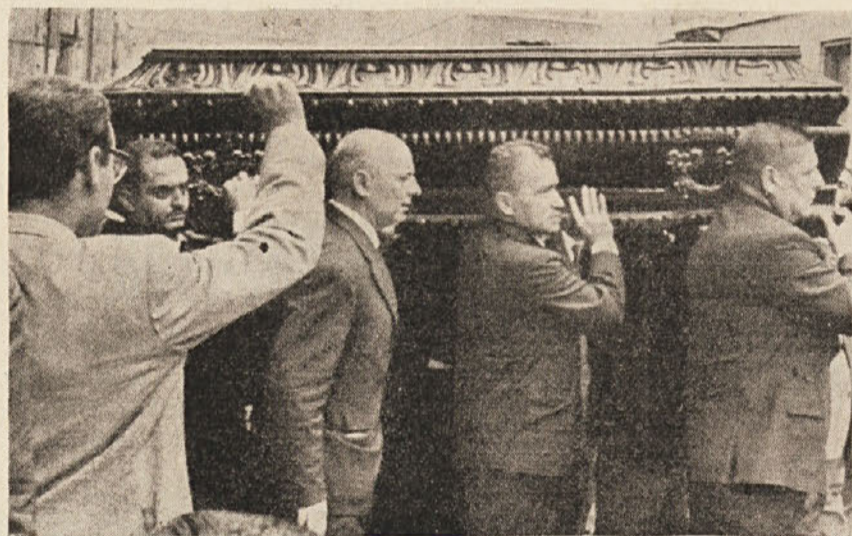

O atomski nevarnosti

Vsi priznavajo, da bi se, če bi prišlo do oboroženega spopada med velesilami in s tem do novega svetovnega spopada, ta vojna za gotovo bila z atomskim in termonuklearnim orožjem. Atomsko in termonuklearno orožje pa ni naperjeno proti borbem, kakor orožje iz minulosti. To orožje je namenjeno neomljenemu in popolnemu uničenju nasprotnika. Ne samo, da je namenjeno uničenju njegovih oboroženih sil, marveč tudi uničenju prebivalstva, industrijskih centrov, mest, pristanišč, cest, kmetij, kratka uničenju vsega. Atomsko in termonuklearno orožje pa je tako strašno razvito in tako močna so sredstva, ki bi jih lahko vrgli na vsako deželo, na vsak del zemeljske oble, da povsem lahko zanesljivo rečemo, da bi bil, če bi jih uporabili, ta

strahotni cilj popolnega uničenja gotovo dosežen. Ta cilj bi lahko dosegli povsod, kar pomeni, da se nobena stran ne bi mogla ogniti uničenju. Svetovni spopad s termonuklearnim orožjem bi torej pomenil, da bi na področju verjetnih v vojno zapletenih strani, ki obsega zdaj več ali manj ves civilizirani svet, uničil vsa mesta naše civilizacije, ni pa zanesljivo znano, ali bi bili po takšnem uničenju še nadalje dani pogoji za življenje preživelih. Človeštvo bi najbrž životarilo več stoletij, zlomljeno pod težo ostudnih bolezni, preden bi lahko storilo kakršen koli korak naprej. Spričo takšne perspektive bi se prav za prav znašli pred samomorom človeštva.

(Iz govora na X. kongresu KPI, decembra 1962)

Člani vodstva KPI nesejo Togliattijevo krsto na pokopališče

Delegacija ZK Jugoslavije na častni straži ob Togliattijevi krsti

Mednarodno sodelovanje in problemi Trsta

Trst se nahaja na robu med zahodnimi in vzhodnimi deželami Evrope, nahaja se prav na tistem robu, kjer bi hotel imperializem, sovražnik miru in narodov, zgraditi nepretrgovan jezik za nadaljevanje svojih intrig za pripravljanje novih vojn, novih katastrof za narode Evrope.

Trst bo lahko živel, bo lahko znova vstal, ko se bo dovolj upoštevala ta stvarnost, ko se bo priznavalo, da je treba za rešitev tržaških vprašanj vzpostaviti aktivne kontakte z narodi, ki živijo na oni strani meje, tako da bi se ponovno stekali k temu delu Jadrana življenjski tokovi dela in trgovine. In to se bo zgodilo. Mi komunisti pri-

znavamo kot pravilno zahtevati naj Trst postane prosta luka. Ta zahteva je zelo pravilna in jo bo morala sprejeti italijanska vlada, mi pa se obvezujemo da bomo napravili vse potrebno da bo ta zahteva sprejeta. Treba pa je vedeti, da mora to zahteva, če hoče biti učinkovita in če hoče nuditi vse, kar lahko nudi, spremljati vzpostavitev nove politike do dežel, ki so na vzhodu, katerih večina se je napotila k socializmu in v večini katerih so na oblasti avantgarne sile delovnega ljudstva, delavci.

Kaj delajo sovražniki miru? Ti hočejo, nasprotno, hočejo razbiti Evropo, hočejo, da bi ta pregrada ostala in da bi se še povečala. Če bi se moral ta položaj nadaljevati, se ne bodo mogla tržaška vprašanja nikoli rešiti. To je treba imeti vedno pred očmi. Trst kot mesto, kot center proizvodne izmenjave bi v tem primeru samo hiral. Treba pomagati in se boriti, treba odpraviti politiko, ki deli Evropo v bloke, treba začeti in slediti politiki sožitja med vsemi narodi. Še več, oznaka «sožitje» pa je za to mesto verjetno preomejena. To, o čemer je treba govoriti, je sodelovanje med italijanskim ljudstvom, med Trstom, med prebivalstvom Julijske krajine in prebivalstvom, ki živi v vzhodni Evropi, aktivno sodelovanje v skupni stvari dela in izmenjave.

Neprijateljsko razpoloženje do Jugoslavije je zgrešeno in absurdno in ga je treba zavrniti z največjim ogorčenjem, tudi v interesu Trsta in ostale dežele. Z narodi Jugoslavije, z jugoslovansko državo in vlado je treba vzpostaviti režim aktivnega sodelovanja. To pa se lahko doseže samo na osnovi mednarodne politike, ki naj odkloni podredivo imperializmu. Sedanja politika je treba nadomestiti z medsebojnim razumevanjem, s politiko sožitja in miru.

(Iz govora v Trstu, 1. maja 1955)

Miroljubna koeksistenca

O miroljubni koeksistenci med socialističnimi in kapitalističnimi deželami v našem gibanju že dolgo govorimo. Lenin je bil prvi, ki je po imperialistični oboroženi intervenciji proti mladi republiki Sovjetov zagovarjal mnenje, da je miroljubna koeksistenca možna. To tezo so potem obdržali in navdihovala je celotno politiko Sovjetske zveze in socialističnih dežel. Zdaj je treba govoriti o možnosti miroljubne koeksistence vse premo. Spričo katastrofalnih posledic morebitnega atomskega spopada, je treba izjaviti, da je miroljubna koeksistenca neodložljiva potreba ne samo za socialistične države, marveč za vse človeštvo. Alternativa je takole: ali miroljubna koeksistenca ali atomsko uničenje in torej konec naše civilizacije ali vsaj njene večjega dela. Spričo te alternative je izbira, ki nas čaka, nedvomno samo ena. In ta je miroljubna koeksistenca. — Pravilno je opredeliti miroljubno koeksistenca kot kompromis. Toda to je samo delna resnica. Kompromis je dejstvo, da v trenutku dveh velikih sistemov socialističnih in kapitalističnih sil, dve strani izjavita, da se odpuvedujeta vojni za uveljavljanje in ekspanzijo svojega lastnega načina življenja in da torej ob-

sojata tako izvoz revolucije kakor tudi izvoz kontrarevolucije. Tu pa je samo uvodni moment, premisa, čeprav je velikega pomena. Razen te premise se pojavljajo še drugi solidnejši in širši cilji, ki jih je treba doseči. Bilo bi namreč napačno misliti, da je miroljubno koeksistenca mogoče omejiti na običajno priznavanje in vzdrževanje statusa quo, to je nespremenljivost sedanjega položaja, ki bi mu ustrezala razdelitev vplivnih področij. V sedanjem položaju so v akutnem stanju mnogi problemi neurejeni, obstajajo točke spopadov, vtem ko obstoječe avnotežje sloni na obstoju in medsebojnem nasprotovanju dveh velikih vojaških blokov. To je položaj, ki ga je treba spreminiti, če želimo ustvariti pogoje, v katerih bi lahko zgradili svet brez vojne. Miroljubna koeksistenca pomeni takšno ureditev odnosov med državami, ki sloni na medsebojnem razumevanju, na zaupanju, na tekmovanju, ki izključuje vojno, na popolni zagotovitvi svobode in neodvisnosti vseh narodov in torej na pametni ureditvi problemov, ki so še vedno odprti in ki so povod za trenja in stalne spopade.

(Iz govora na X. kongresu KPI, decembra 1962)

Iz zgodovine odporiškega gibanja

Bolgarija

9. septembra 1944 je bolgarsko ljudstvo pod vodstvom komunistične partije vrglo fašistično vlado, stopilo v protihitlerjevsko koalicijo in postavilo temelj socialistični graditvi republike.

Prodor Rdeče armade na državno mejo — tistega činitelja, ki je nekaj dni prej povzročil prevrat v Bukarešti — je potikal hitro tudi na vrata Bolgarije. Ko so sovjetski tanki osvojili Romunijo, so se znašli tik ob bolgarskih karavlah. Še en hitlerjevski zaveznik je bil pred kapitulacijo in dolgoletni režim bolgarskega monarhofašizma z armado, ki je imela neslavno vlogo nacističnega orožnika na Balkanu.

Med ljudstvom sta prevladovala strah in negotovost, upor in nezadovoljstvo, toda kljub strahovitemu policijskemu teroru so nekoč maloštevilne diverzantske formacije narasle za 11 brigad in 37 odredov s približno 30.000 borci. Otečestveni front je imel po državi 670 svojih komitejev.

Fašistični vrhovi so bili pred zlomom, vladajoča buržoazija pa je v zadnjem poskusu, da bi rešila oblast, ki ji je drsela iz rok, poslala ob soglasju vlade v Istanbul in Kairo odposlance s ponudbo za ločeni mir z Anglijo in Ameriko.

Toda zaman so skušali rešiti ladjo, ki se je potapljala pod udarci vojne vihre in notranjega upora zaradi dolge pronacistične smeri kraljevskega dvora in vladajoče gospode. Ker je upala na razdor med zavezniki in na uspeh svojih odposlancev, je vlada proglasila «nevtiralnost države». Toda odposlanstvo se je zavlačevalo, Rdeči armadi pa takrat ni bilo do čakanja, zlasti ker je bolgarska vlada še naprej sodelovala z Nemci. Zato je bila SZ v začetku septembra prisiljena k deklaraciji, v kateri je izjavila, da je v vojnem stanju z Bolgarijo. To pa je torpediralo ladjo, ki se je že tako potapljala.

Politično prizorišče Bolgarije so takrat osvojili novi činitelji: ljudstvo, njegovi borci za boljši svet in nosilci družbenega napredka — bolgarski delavski razred in partija, Otečestveni front in narodno osvobodilna vstajniška armada.

Nacionalni komite Otečestvene fronta se je z razglasom z dne 5. septembra 1944 obrnil na bolgarsko ljudstvo z besedami, da je zdaj udarila 12. ura za pogumen, vztrajen in srčen boj, za upostavitve vlade Otečestvene fronta in rešitev države. V ta namen je dal CK Bolgarske delavske partije navodila za organiziranje zborovanj, demonstracij in za splošno stavko, kar tudi za bojno zavarovanje teh dejavnosti; vstajniškim silam pa so ukazali pohode k najpomembnejšim prometnim zveznam in zavzetje strateških točk.

V dneh pred 8. septembrom so se začele v Sofiji, Plovdivu, Varni in drugih mestih ter vaseh stavke in demonstracije. Vdirali so v zapore, osvobajali politične zapornike, se bratili z vojaki in ustanavljali oblast komitejev Otečestvene fronta. V teh dneh so prišli neopaženi v Sofijo tudi borci partizanskih odredov in brigad, o dokončnem napadu pa so se odločili 8. septembra zjutraj, ko je tudi sovjetska vojska stopila na bolgarska tla.

9. septembra zjutraj so po sofijskem radiu objavili prvi razglas vlade Otečestvene fronta, nekaj ur kasneje pa je sovjetska vlada dala izjavo o prenehanju sovražnosti med Sovjetsko zvezo in Bolgarijo.

(Po «Komunistu»)

Festival «Dela» v Dolini, je zelo lepo uspel. Kulturni program so izvajali člani prosvetnega društva «Vesna» iz Križa, godba iz Doline in orkester «Miramar» s svojimi solisti. Govorila sta sen. Vidali in dr. Šiškovič, predsedoval pa je župan Lovriha. (Na gornji fotomontaži: 1) delni pogled na udeležence, 2) dirigent orkestra Vodopivec, 3) solistka Miranda Caharija, 4) Dario in Darko, 5) solistka Odinea Zupin, 6) kvartet «Melody», 7) med odmorom, v ospredju pevca Ivan Sancin in Nora Jankovič, 8) Anka Sugan (Foto Sergej Verč)

PISMO IZ DUBROVNIKA

Velik uspeh dirigenta Oskarja Kjudra

45 festivalnih dni, 78 prireditev, na katerih je nastopalo okrog 1300 jugoslovanskih in inozemskih umetnikov, 62.180 gledalcev, od katerih jih je bilo 37.000 iz ozemstva — to je izredni uspeh letošnjih 15. dubrovniških iger, ki predstavljajo novo utrditev ne samo tega vsakoletnega festivala, ampak celotne jugoslovanske kulture.

Težko je reči, kaj je gledalce najbolj navdušilo: predstava Othe-

la, katero je tisk soglasno ocenil kot izredno izvedbo, Držičeva komedija Dundo Maroje v izvorni izvedbi (avtor je Dubrovničan iz XVI. stoletja), ali koncert zagrebške filharmonije pod vodstvom indijskega dirigenta Zubina Mehtje, gostovanje solistov Bolšoj teatra iz Moskve, solistični koncert violinista Henryka Szeringa, koncert pianista Alda Ciccolinija, koncert Guillard, kvartet iz New Yorka ali kaj drugega.

Letnim igram sledi do konca oktobra 23 sinfoničnih koncertov, na katerih nastopajo najboljši solisti iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Prvi je nastopil naš tržaški dirigent Oskar Kjuder, ki je vodil mestni orkester iz Dubrovnika, katerega stalni dirigent je primorski Slovenec Anton Nanut. Ta koncert se je vršil 27. avgusta zvečer. Kot solist je nastopil znani klavirski mojster Dušan Trbojevič iz Beograda. Na programu so bila naslednja dela: V. Mirk: Vidojka (uvertura), L. v. Beethoven: Koncert za klavir in orkester v Es-dur št. 5, opus 73, in W. A. Mozart: Sinfonija v Es-dur.

Ta koncert je bil v atriju Knežjega dvorca, ki je znan po svoji akustiki. Uspeh je bil izredno velik in tako dirigent Kjuder kot solist Trbojevič sta bila bogato nagrajena z aplavzi številne in zelo zre-

MARIBORSKO GLEDALIŠČE je v pretekli sezoni doživel lepe uspehe. Od decembra 1963 do junija 1964 se je zvrstilo 8 dramskih in 7 opernih premier ter 9 del iz prejšnjega repertoarja. Drama je imela 116, Opera pa 113 predstav, obe skupaj pa še 6 akademij, skupno 235 predstav. S 33 predstavami je gledališče gostovalo v drugih krajih. Največ predstav so doživeli Krefтови «Kranjski komedianti».

le publike. Ker se aplavzi niso hoteli poleči je bil programu dodan še odlomek iz znane Gotovčene opere Ero iz onega sveta, ki pa je navdušenje občinstva še bolj povečal.

s.h.

Natečaj Radia Varšava

Radio Varšava razpisuje posebni nagradni natečaj ob priliki olimpijskih iger v Tokiu.

Natečaja se lahko udeleži vsakdo. Dovolj je, da do 15. oktobra (veljal bo datum poštnega pečata) odgovori povsem točno na vsaj dve spodaj navedeni vprašanji.

1. Katera izmed držav, ki se bodo udeležile XVIII olimpijskih iger, si bo osvojila največ zlatih medalj, ki bodo podeljene v disciplinah lahke atletike?

2. Katera izmed držav, ki se udeležuje olimpijskih iger se bo plasirala na prvo neuradno mesto.

3. V kateri športni disciplini si bo Poljska priborila največ medalj?

4. Navedite vsaj dva poljska atleta, ki sta zmagala na prejšnjih olimpijskih igrah.

5. Na katerih olimpijskih igrah je poljska reprezentanca prvič uradno sodelovala?

Med tiste, ki bodo sodelovali pri tem natečaju bodo razdelili bogate nagrade, med katerimi so tudi brezplačna desetdnevna potovanja po Poljski ter obisk Varšave, Krakova in Zakopanov.

Odgovore na gornja vprašanja naslovite na

Polskie Radio - Warszawa (Poljska).

Izidi natečaja bodo objavljeni v dneh 15 in 16. novembra letos v oddajah Radia Varšave in v pismih, ki jih bodo prejeli vsi udeleženci natečaja. Zato ne pozabite navesti vašega točnega naslova.

Radio Varšava oddaja tudi v italijanskem jeziku:

Od 12,15 do 12,30 na valovni dolžini 31,01 - 31,45 - 31,50 - 41,99 metrov.

Od 19,00 do 19,30 na valovni dolžini 41,18 - 42,11 - 200 metrov.

Od 21,00 do 21,30 na valovni dolžini 31,45 - 31,50 metrov.

Šola Glasbene Matice

Šola Glasbene Matice

Vpisovanje v šolo se bo zaključilo 12. septembra. Tajništvo šole v Ul. Ruggero Manna 29 je odprto vsak dan od 9. do 12. ure. Pouk se bo pričel v ponedeljek, 14. septembra.

Juš Kozak

V LJUBLJANI je 29. avgusta umrl pisatelj Juš Kozak, eden izmed osrednjih pripovednikov, esejistov in družbeno-filozofskih kritikov sedanjega slovenskega razumniškega rodu. Star je bil 73 let. Njegova zelo znana dela so: roman Šentpeter, Celica, Maske in Lesena žlica. Za svoja dela je Kozak lani prejel Prešernovo nagrado.

Jože Pahor je umrl

1. septembra je v Ljubljani umrl slovenski pisatelj in politični delavec Jože Pahor. Dva dni kasneje so ga pokopali na Zalah. Po želji pokojnega ni bilo nobene svečanosti. Poleg svojcev so se proba udeležili še nekateri prosvetni in politični delavci, med katerimi smo videli tudi pisatelja Franceta Bevka.

Jože Pahor se je rodil v Sežani pred 77 leti. Leta 1906 je dovršil učiteljske študije v Kopru. Do leta 1923 je učiteljeval, zraven pa je marljivo deloval tudi na drugih področjih javnega življenja. Tisto leto pa so ga fašisti aretirali in odpustili iz službe. Kasneje je bil izbran za tajnika Zveze slovenskih učiteljev v Italiji. Na tem mestu je ostal do leta 1926, to je do razpusta omenjene zveze in ukinutve slovenskega šolstva na Primorskem. Tedaj je moral, tako kot številni drugi slovenski šolniki, zapustiti svoj rodni kraj in iskati politično zatočišče v Jugoslaviji. Po zadnji vojni se je za stalno naselil v Ljubljani.

Svoje književno delo je Jože Pahor začel leta 1910. Tedaj je v napredni reviji Naši zapiski objavil neko daljšo sociološko razpravo. Kasneje je sodeloval pri raznih drugih revijah in listih. V glasilu Učiteljski tovariš je objavil več člankov o liberalizmu in narodnosti, v reviji Domače ognjišče pa je med drugim pisal o proletarskih otrocih. Njegove članke srečujemo tudi v listih Dom in svet, Književni Jug, Ljubljanski zvon in v listu Njiva, ki je izhajal v Trstu, pa tudi v raznih kalendarjih. Kasneje se je posvetil pisanju romanov.

Stiri tovrstna dela označujejo njegovo poglavitno pisateljsko ustvarjanje. Ta dela so: Medvladje, ki opisuje razmere na Primorskem med prvo svetovno vojno, Serenissima, ki slika zgodovino beneške republike, Matija Gorjan, ki pripoveduje o življenju kmečkih ljudi v zgodovinskih uporih leta 1515 in Pot desetega brata, ki je biografski roman o Jurčiču; NOB in povojne probleme pa obravnava v delih Čas je dozorel in Semena v kamenju.

Poleg navedenih romanov in številnih sestavkov, ki jih je objavil v revijah in časopisih, je Pahor pisal tudi povesti, namenjene mladini. Sem spadata tudi roman Otroci črnega rodu, v katerem obravnava vprašanja delavskega otroka in potopisna knjiga Hodil po zemlji sem naši. Znana je tudi njegova igra Viničarji.

Ze kot mlad človek se je Jože Pahor pridružil delavskemu gibanju. Zgodovinska delavska stavka v Trstu, med katero je avstrijska vojska streljala na stavkajoče in ubila 13 oseb, je pri njem povzročila pravo prelomnico. Sam je dejal: «Krvave rože na tržaškem tlaku so mi odkrivale neznano resnico; dva svetova. S presunjenim srcem sem se tedaj odločil, šel sem z delavci. Bilo je spoznanje za vse življenje. Kar sem kdaj napisal, nosi pečat tega spoznanja».

Sedaj Jože Pahor leži v hladnem grobu, njegova dela pa še živijo in bodo še naprej pritegovala številne bralce in mi ga bomo ohranili v trajnem spominu.

MIRKO KAPELJ

